

Khu phố cổ cửa sông Hà Nội

Một khu phố cổ ở cửa sông có danh tiếng của Hà Nội là phố Hàng Chiếu, Hàng Buồm, Hàng Khoai, Nguyễn Siêu...nối cửa Ô Quan Chưởng với Đồng Xuân. Thời xưa, đây vốn là đất thôn cổ Thanh Hà thuộc tổng Hậu Túc của huyện Thọ Xương, huyện lớn, phía bắc gồm cả Tây Hồ có "*Tiếng chuông Trấn Vũ, canh gà Thọ Xương...*".

Trên vòm cửa chính cửa Ô Quan Chưởng nay vẫn còn thấy khắc ba chữ: "Đông Hà Môn" nghĩa là cửa Đông Hà. Yếu tố "Hà" trong địa danh Thanh Hà, Đông Hà, Hà Khẩu...mới xuất hiện từ nửa thế kỉ 18. "Hà" ở đây chỉ sông Hồng, còn có tên gọi là sông Cái, đến đầu thế kỉ 19, Thăng Long đổi thành Hà Nội, thành phố nằm bên trong con sông.

Còn trước thế kỉ 18, Hà Khẩu có tên là Giang Khẩu. Người ta đổi Giang thành Hà vì kỵ húy chúa Trịnh Giang (1729-1740). Lúc bấy giờ Giang Khẩu đã là một trong 36 phường của Thăng Long. Từ thời Lý (1009-1225) đến thời Trần (1225-1400) đã phát triển tới hơn 60 phường. Những phường này chưa tách khỏi nông nghiệp và chủ yếu sản xuất hàng thủ công. Sau phường gắn với thương mại, buôn bán, dịch vụ hoặc sản xuất nhằm phục vụ buôn bán tại chỗ. Sở dĩ tên phường Đông Hà đổi thành phường Hàng Chiếu vì giữa thế kỉ 19, ở đây có bán chiếu và bát. Chiếu từ các làng ven biển, bát từ Bát Tràng, An Quảng (Móng Cái) đưa về Thăng Long - Hà Nội qua cửa sông vào Đông Hà. Ô Quan Chưởng là đầu mối giao thông giữa phố Hàng Chiếu nói riêng, Hà Nội nói chung với các tàu thuyền ra vào thành phố qua cửa Giang Khẩu - Hà Khẩu. Chính sự buôn bán sầm uất này mà đẻ ra phố Hàng Buồm vốn là nơi chuyên sản xuất buồm bằng vải hoặc cói và vá chửa buồm rách của các thuyền buồm.

Thời kỳ đầu toàn quốc kháng chiến, (1946-1947), nhà 45 Hàng Chiếu là trụ sở, còn trong các phố phường hướng ra sông Hồng là nơi các chiến sĩ Trung đoàn Thủ đô cảm tử lấy quân. Ngày mồng một Tết Đinh Hợi (22-1-1947), Trung đoàn Thủ đô đã tổ chức bữa liên hoan tạm biệt Thủ đô, vượt qua sông Hồng để mở đường lên vùng rừng núi kháng chiến (1946-1954). Sau 9 năm kháng chiến, cũng từ cửa ô này, nhiều đơn vị bộ đội đã trở về giải phóng Thủ đô, trong đó có các chiến sĩ cảm tử quân Hà Nội.

Giờ đây, các phố phường cổ nay vẫn được lưu giữ nhiều di tích lịch sử, văn hoá trong quá trình đô thị hoá lớn những năm cuối thế kỷ 20, trên cơ sở bảo vệ những nét đẹp của văn hoá dân tộc để chuyển giao sang thế kỷ 21.(TBDL)